
Верховний
Суд

Ключові правові позиції Верховного Суду у вирішенні корпоративних спорів та спорів щодо цінних паперів у 2022 році

Управління забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів

Звернення стягнення на пакет акцій
банку за боргами російської
федерації

Звернення стягнення на пакет акцій банку за боргами російської федерації

- ✓ Державній корпорації розвитку "Внешкономбанк" (далі – ДКР "ВЕБ.РФ") належав пакет акцій (99,7726%) ПАТ "Промінвестбанк" (далі – банк). На це майно було звернуто стягнення за боргами російської федерації, яка є власником 100% акцій ДКР "ВЕБ.РФ".
- ✓ Зазначений пакет акцій банку було реалізовано в межах відповідного виконавчого провадження на аукціоні, який проводився АТ "Фондова біржа ПФТС". Переможцем аукціону стало ТОВ "ФК "Фортіфай", з яким укладено біржовий контракт.
- ✓ ДКР "ВЕБ.РФ" стверджуючи, що акції належать їй, а не російській федерації, а також те, що при проведенні аукціону була допущена низка порушень, звернулась до суду з позовом про визнання недійсними результатів аукціону та біржового договору.

Постанова КГС ВС від 20.07.2022 у справі № 910/4210/20

Звернення стягнення на пакет акцій банку за боргами російської федерації (щодо власника акцій)

- ✓ ВС вважає, що 99,7726% акцій банку на момент звернення стягнення перебували у власності ДКР "ВЕБ.РФ" як юридичної особи, а не російської федерації як держави.
- ✓ Саме ДКР "ВЕБ.РФ" є власником акцій банку з повноваженнями володіння користування та розпорядження, передбаченими ст.316, 318 ЦК.
- ✓ російська федерація має вирішальний контроль (100%) над ДКР "ВЕБ.РФ", а відтак й над банком, у якому ДКР "ВЕБ.РФ" володіє пакетом акцій 99,7726%. Такий пакет акцій відповідно до п.3-1 ч.1 ст.2 Закону "Про акціонерні товариства" є не просто значним, а домінуючим контрольним пакетом.
- ✓ Отже, російська федерація є власником опосередкованої істотної участі у банку, оскільки здійснює опосередковане володіння його акціями через ДКР "ВЕБ.РФ" (ст.2 Закону "Про банки і банківську діяльність"). На момент звернення стягнення на акції банку у виконавчому провадженні російська федерація була лише опосередкованим власником таких акцій.
- ✓ ВС частково погоджується з доводами ДКР "ВЕБ.РФ" про те, що власником акцій банку у значенні положень ст.316-318 ЦК є саме ДКР "ВЕБ.РФ", тоді як російська федерація є власником істотної участі у банку (опосередкованим власником акцій банку), який здійснює вирішальний контроль над банком.

Постанова КГС ВС від 20.07.2022 у справі № 910/4210/20

Звернення стягнення на пакет акцій банку за боргами російської федерації
(щодо правомірності звернення стягнення на акції банку, які належали ДКР "ВЕБ.РФ",
за боргами російської федерації)

- ✓ Фактично суд першої інстанції при вирішенні питання щодо законності звернення стягнення на майно ДКР "ВЕБ.РФ" за боргами російської федерації **застосував доктрину "підняття корпоративної завіси" у формі "alter ego"** (передбачає зворотне підняття завіси - притягнення учасника юридичної особи до відповідальності за її боргами).
- ✓ Мета зняття корпоративної завіси полягає у врегулюванні дисбалансу інтересів, що виникає між учасниками правовідносин внаслідок зловживання обмеженою відповідальністю або автономністю корпорації.
- ✓ ВС погоджується з висновками суду першої інстанції про те, що якщо юридична особа фактично виконує функції державного органу, тобто є alter ego ("другим я") такої держави, на майно, формально належне такій юридичній особі, може бути звернене стягнення за боргами держави (суд нехтує формальною відокремленістю майна цієї юридичної особи від майна держави). Зокрема, врахуванню підлягають критерії: чи утворена компанія для виконання комерційних цілей; чи виконує компанія функції, притаманні державним органам (тобто здійснює публічну функцію, не характерну для приватних осіб); чи здійснює така компанія інші види діяльності та чи є вони основними / самостійними, або носять допоміжний характер до виконання нею публічної функції; яким є ступінь контролю з боку держави; чи відокремлене майно компанії від майна держави.

Постанова КГС ВС від 20.07.2022 у справі № 910/4210/20

**Звернення стягнення на пакет акцій банку за боргами російської федерації
(щодо правомірності звернення стягнення на акції банку, які належали ДКР "ВЕБ.РФ",
за боргами російської федерації)**

- ✓ Позивач є державною корпорацією, створеною рф (ст.2 Закону про ДКР "ВЕБ.РФ").
- ✓ У ч.1 ст.3 Закону про ДКР "ВЕБ.РФ" визначені цілі та завдання ДКР "ВЕБ.РФ", а саме: ДКР "ВЕБ.РФ" діє з метою сприяння в забезпеченні довгострокового соціально-економічного розвитку рф і створення умов для сталого економічного зростання, підвищення ефективності інвестиційної діяльності та розширення інвестування коштів в національну економіку за допомогою реалізації проектів у рф та за кордоном, в тому числі за участю іноземного капіталу, спрямованих на розвиток інфраструктури, промисловості, інновацій, особливих економічних зон, захист навколишнього середовища, підвищення енергоефективності, підтримку експорту і розширення доступу російської промислової продукції на зарубіжні ринки, а також інших проектів і (або) угод в рамках здійснення інвестиційної, зовнішньоекономічної, консультаційної та іншої передбаченої цим законом діяльності.
- ✓ Головною метою існування ДКР "ВЕБ.РФ" є сталий соціально-економічний розвиток рф. При цьому підприємницька діяльність є додатковим видом діяльності і здійснюється лише для досягнення основної мети.
- ✓ ДКР "ВЕБ.РФ" ч.1 ст.21 зазначеного Закону надано право здійснювати функції агента уряду рф відповідно до бюджетного законодавства рф, у тому числі щодо **представництва інтересів рф у судах** у випадках, передбачених цим Законом.

Постанова КГС ВС від 20.07.2022 у справі № 910/4210/20

Звернення стягнення на пакет акцій банку за боргами російської федерації
(щодо правомірності звернення стягнення на акції банку, які належали ДКР "ВЕБ.РФ",
за боргами російської федерації)

- ✓ ДКР "ВЕБ.РФ" є ексклюзивним агентом рф щодо зовнішнього боргу країни, а до його функцій належать ті, що за загальним правилом притаманні міністерствам фінансів або центральним банкам країн.
- ✓ ДКР "ВЕБ.РФ" виконує цілі, функції та завдання, що відповідно до критеріїв, визначених і визнаних в міжнародному праві та застосовних міжнародними судами та судами іноземних юрисдикцій, притаманні державним органам і тому, з точки зору міжнародного права, його **потрібно вважати держаним органом рф**.
- ✓ З відповідних положень Закону про ДКР "ВЕБ.РФ" вбачається, що уряд рф фактично **розглядає ДКР "ВЕБ.РФ" як підпорядкований уряду орган**, а не самостійну юридичну особу, яка на власний розсуд і ризик займається підприємницькою діяльністю, тому зазначене та здійснення урядом рф контролю за діяльністю ДКР мало наслідком утворення відносин агента та принципала. **Майно рф і ДКР змішується настільки, що відповідають підстави вважати таке майном юридичної особи, а не рф**.
- ✓ Тобто ДКР "ВЕБ.РФ" є по суті органом рф, оскільки виконує цілі, функції та завдання, притаманні державним органам, знаходиться під щільним контролем рф настільки, що є її alter ego ("другим я"), і майном якого держава розпоряджається як своїм. Відповідно, ВС вважає, що судами попередніх інстанцій був зроблений в цілому правильний висновок (хоча з дещо відмінним мотивуванням) про те, що **на майно ДКР "ВЕБ.РФ", яке знаходиться на території України, може бути звернено стягнення за боргами російської федерації**.

Постанова КГС ВС від 20.07.2022 у справі № 910/4210/20

Звернення стягнення на пакет акцій банку за боргами російської федерації (щодо судового імунітету)

✓ У постанові ВС від 25.01.2019 у справі №796/165/18 вказано, що "включаючи до Угоди між Кабінетом Міністрів України і урядом рф про заохочення та взаємний захист інвестицій від 27.11.1998 арбітражне застереження та передбачаючи в ній остаточність і обов'язковість для обох сторін арбітражного рішення, ухваленого за результатами будь-якого спору, який впливає з цієї Угоди, божник – рф фактично надала згоду на відмову від видів імунітету держави, передбачених ст.79 Закону "Про міжнародне приватне право" та Конвенцією ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності 2004 року.". Враховуючи, що Конвенція 2004 року поки не набула чинності, а також те, що Україна та рф не є членами Європейської конвенції про імунітет держав 1972 року, їх норми враховуються ВС як відображення норм звичаєвого міжнародного права в цій сфері. Зміст п.3 ст. 9 Угоди, в якому вказано, що "арбітражне рішення буде остаточним і обов'язковим для обох сторін спору. Кожна з Договірних Сторін зобов'язується привести таке рішення до виконання у відповідності зі своїм законодавством" **свідчить, що держави-учасниці відмовилися й від імунітету на виконання арбітражних рішень.**

Постанова КГС ВС від 20.07.2022 у справі № 910/4210/20

Звернення стягнення на пакет акцій банку за боргами російської федерації *(щодо судового імунітету)*

- ✓ Крім того, як було зазначено вище, позивач наділений функціями представництва інтересів рф у судах (ст.21 Закону про ДКР "ВЕБ.РФ").
- ✓ Положення ч.1 ст.79 Закону "Про міжнародне приватне право" встановлюють судовий імунітет у разі, якщо іноземна держава виступає у справі у статусі відповідача, третьої особи, якщо на її майно на території України накладено арешт, або щодо такого майна вживаються заходи забезпечення позову.
- ✓ ДКР "ВЕБ.РФ" у справі, що переглядається, **є позивачем**, тобто добровільно звернулася з позовом до українського суду про захист прав та / або законних інтересів. **Таке звернення означає добровільну відмову від судового імунітету у цій справі.**

Постанова КГС ВС від 20.07.2022 у справі № 910/4210/20

Кворум загальних зборів ТОВ

Кворум загальних зборів ТОВ

- ✓ Після закінчення річного строку, встановленого п.3 Прикінцевих та перехідних положень Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" (17.06.2019), пріоритет статуту над Законом автоматично припиняється і положення статутів, які не відповідають вказаному Закону, не застосовуються. Натомість застосовуються норми Закону.
- ✓ Закон України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" не містить регулювання щодо кворуму та норми, яка передбачає можливість визначати в статуті відсоток голосів учасників, за умови присутності яких загальні збори учасників вважаються повноважними.
- ✓ У п.11.5 статуту ТОВ наявне положення про кворум загальних зборів товариства, що суперечить ст.34 Закону і тому не підлягає застосуванню при визначенні повноважності загальних зборів учасників ТОВ 24.03.2021.
- ✓ Відповідно до ч.6 ст.11 Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" статут товариства може містити інші відомості, що не суперечать закону.

Постанова КГС ВС від 16.02.2022 у справі № 922/1122/21

Кворум загальних зборів ТОВ

- ✓ Та обставина, що Закон не містить прямої (буквальної) заборони встановлювати відсоток голосів учасників, за умови присутності яких загальні збори учасників вважаються повноважними, не означає, що статут товариства, який містить положення про кворум, не суперечить Закону.
- ✓ Така заборона впливає як із змісту ст.34 Закону, яка пов'язує факт прийняття рішень загальними зборами учасників лише з наявністю необхідної кількості голосів учасників, що підтримали таке рішення, і передбачає можливість встановлювати у статуті товариства лише іншу кількість голосів, тим самим імперативно забороняє інше, так і з мети законодавчих змін (виключення поняття кворуму та можливості встановлення кількості голосів учасників для кворуму) – надання більших гарантій реалізації корпоративних прав учасників в управлінні товариством та прийняття ними рішень, запобігання та унеможливлення зловживання правом не брати участь у зборах, що призводить до блокування прийняття рішень більшістю.

Постанова КГС ВС від 16.02.2022 у справі № 922/1122/21

Переважне право на придбання частки
у статутному капіталі ТОВ у разі
звернення стягнення на частку учасника
товариства

Переважне право на придбання частки у статутному капіталі ТОВ у разі звернення стягнення на частку учасника товариства

- ✓ Договір про передачу майна (майнових прав) від боржника стягувачу в рахунок погашення боргу, укладеного відповідно до ч.8 ст.26 Закону України "Про виконавче провадження", за своєю природою не є безоплатним, оскільки стягувач за згодою сторін набуває майно за ціною, що підлягає стягненню за виконавчим провадженням з боржника.
- ✓ Оплатність такого договору не є підставою для висновку, що він за своєю природою є договором купівлі-продажу, до якого застосовується правила ст.20 Закону про ТОВ.
- ✓ Укладання такого договору передбачено Законом України "Про виконавче провадження". Особливістю такого договору є те, що він укладається під час виконавчого провадження з метою виконання судового рішення та захисту прав стягувача, без застосування процедури примусової реалізації частки.
- ✓ Цей договір не є договором купівлі-продажу, але до нього та порядку його укладання застосовується аналогічні правила у силу закону, оскільки відповідно до відсильної норми ч. 5 ст. 22 Закону про ТОВ виконавець пропонує іншим учасникам товариства (крім тих, які письмово відмовилися від свого переважного права щодо частки) придбати частку відповідно до ст. 20 цього Закону.
- ✓ Отже, **учасники товариства мають переважне право на придбання частки не лише при укладенні договору купівлі-продажу, а й у разі звернення стягнення на частку учасника товариства.**

Постанова КГС ВС від 14.06.2022 у справі № 904/4790/20

Укладання договору дарування частки
з метою уникнення відповідальності за
своїми зобов'язаннями

Укладання договору дарування частки з метою уникнення відповідальності за своїми зобов'язаннями

- ✓ Позивач не заперечував, що підписуючи заяву та голосуючи на загальних зборах засновників (членів) кооперативу усвідомлював, що заявив про безоплатне відступлення на користь відповідача частки статутного капіталу. Крім того, позивач стверджує, що **свідомо бажав відступити свою частку в кооперативі задля уникнення накладення на неї арешту та звернення стягнення на неї особою, перед якою у позивача є зобов'язання**. Позивачем не доведено, що він не розумів природу правочину і вважав, що укладає інший правочин, адже безоплатне відступлення частки у статутному капіталі та дарування частки в статутному капіталі має однакову правову природу.
- ✓ За вказаних умов, наявність цивільно-правових зобов'язань позивача перед іншими особами (зокрема Банком) і вчинення ним дій з укладання договору дарування з метою уникнення відповідальності за своїми зобов'язаннями **не є тією обставиною, з якою законодавство України пов'язує можливість визнання недійсним укладеного договору з підстав його укладення під впливом тяжкої обставини**.
- ✓ Таким чином колегія суддів погоджується із висновками судів першої та апеляційної інстанцій про те, що враховуючи засади справедливості і добросовісності цивільного законодавства, а також принцип належного виконання зобов'язань, позивач не довів наявності для нього тяжкої обставини, що змусила його вчинити оспорюваний правочин.

Постанова КГС ВС від 08.06.2022 у справі № 912/574/21

Право на отримання компенсації
за примусово вилучені акції

Право на отримання компенсації за примусово вилучені акції

- ✓ Визнання судом права акціонера на справедливую компенсацію за примусово вилучені акції та встановлення її розміру **є належним способом захисту**, спрямованим на встановлення стану правової визначеності у відносинах між міноритарним акціонером, товариством і покупцем (мажоритарним акціонером).
- ✓ Рішення суду про визначення розміру компенсації (ринкової/справедливої вартості акцій) **спрямоване на забезпечення балансу інтересів акціонерів товариства**; воно дозволить обом сторонам правочину вирішити спір щодо вартості акцій (яку товариство та мажоритарний акціонер вважають справедливою, а міноритарний акціонер – заниженою) і, враховуючи це, визначити свою подальшу поведінку (судову та позасудову).

Постанова ВС у складі суддів палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС від 15.06.2022 у справі № 905/671/19

Право на отримання компенсації за примусово вилучені акції

- ✓ ВС дійшов до висновку про можливість визначити вартість однієї акції за балансовою вартістю чистих активів ПрАТ у розмірі 54,3 грн за одну акцію на підставі розрахунків, зроблених позивачем за формулою викладеною у розділі 3.6. "Визначення вартості акцій за балансовим методом" Методики комплексних експертних досліджень визначення вартості акцій підприємств, яка зареєстрована в Міністерстві юстиції 29.01.2016, реєстраційний номер 0.1.18, і не спростованих відповідачем у цій справі.
- ✓ ВС враховує, що позивач вже поніс витрати на судову експертизу, подальші суттєві витрати будуть становити для нього непомірний тягар. Крім того, новий розгляд справи, з метою проведення ще однієї експертизи з використанням майнового методу і визначенням ринкової вартості чистих активів, призведе до значного затягування розгляду справи, що порушить право сторін на розумний строк розгляду справи, передбачене ст. 6 Конвенції.
- ✓ Також ВС виходить з того, що у цій справі **суд визначає не ринкову вартість акцій як таку, а суму справедливої компенсації**, у значенні ч.5 ст.41 Конституції України, ч.3 ст.321 ЦК, ст.1 Протоколу 1 Конвенції, яку позивач мав би отримати за одну акцію в результаті примусового викупу його акцій відповідно до положень ст.65-2 Закону "Про акціонерні товариства".

Постанова ВС у складі суддів палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС від 15.06.2022 у справі № 905/671/19

Стягнення збитків
(упущеної вигоди), заподіяних
юридичній особі
її посадовою особою

Стягнення збитків (упущеної вигоди), заподіяних юридичній особі її посадовою особою

- ✓ Вирішуючи спір про відшкодування шкоди, суд повинен встановити наявність чи відсутність складу цивільного правопорушення
- ✓ Дострокове розірвання генеральним директором ТОВ договорів оренди з подальшим, на наступний день, їх переоформленням на фермерське господарство, керівником та засновником якого він був, слід вважати протиправними діями, що проявилися в усвідомленому неналежному та недобросовісному виконанні службових (посадових) обов'язків, всупереч інтересам та основній меті діяльності ТОВ без дотримання меж нормального господарювання та керування товариством, з особистою заінтересованістю та за рахунок прийняття очевидно марнотратних та збиткових для товариства рішень.

Постанова КГС ВС від 25.10.2022 у справі № 918/1131/20

Стягнення збитків (упущеної вигоди), заподіяних юридичній особі її посадовою особою

- ✓ Виключно економічна експертиза не може бути достатнім та достовірним доказом понесених (заявлених) позивачем збитків у формі упущеної вигоди, а її висновок можна розцінювати виключно як абстрактний математичний розрахунок можливих доходів, виходячи з вихідних даних, наданих позивачем, без врахування реальної можливості отримання ним таких доходів, оскільки: дані, для обрахунку неодержаного доходу, експерт використовує з довідки про урожайність, собівартість та середню ціну реалізації, яка надана безпосередньо позивачем, при цьому експерт у висновку не зазначає, чи здійснювалася перевірка в ході проведення дослідження вихідних даних, зазначених у довідці позивача, зокрема, що стосується собівартості недоотриманого урожаю; використані експертом дані щодо розподілу земельних ділянок за планами посіву сільськогосподарських культур слід вважати лише припущенням про можливість саме такого розподілу площ земельних ділянок для посіву, що відповідно вплинуло й на розрахунок неотриманого доходу. Позивачем не надано суду жодного доказу, який би підтверджував реальність його намірів щодо обробітку земельних ділянок, які вибули з його користування (закупівля посівного матеріалу, залучення техніки та робочої сили тощо), можливість збору урожаю в заявленому обсязі, а також можливість реалізації недоотриманого урожаю (попередні контракти на продаж заявлених об'ємів сільськогосподарських культур).

Постанова КГС ВС від 25.10.2022 у справі № 918/1131/20

Стягнення збитків (упущеної вигоди), заподіяних юридичній особі її посадовою особою

- ✓ Крім того, позивач не довів обставин того, що впродовж часу, що він ніс збитки, ним вживалися дії для зменшення їх розміру, факти вжиття заходів щодо одержання неотриманих доходів. З матеріалів справи не вбачається того, що ТОВ керуючись загальними засадами цивільного судочинства вчиняло дії задля зменшення розміру упущеної вигоди, зокрема, позивач не вживав заходів щодо визнання недійсними угод про розірвання договорів оренди з підстави перевищення керівником своїх повноважень, визначених статутом; позивачем не надано доказів вжиття дій щодо звернення з пропозицією до фізичних осіб (власників земельних ділянок) про укладення нових договорів оренди та повернення неправомірно вибувших з користування земельних ділянок.
- ✓ Отже судом апеляційної інстанції встановлено недоведеність позивачем наявності усіх загальних умов відповідальності, що виключає можливість стягнення з відповідача заявленої суми збитків (упущеної вигоди).

Постанова КГС ВС від 25.10.2022 у справі № 918/1131/20

Забезпечення позову у корпоративному спорі

Забезпечення позову шляхом зупинення дії рішення загальних зборів акціонерів та заборони державним реєстраторам проводити реєстраційні дії на підставі оскаржуваного рішення

- ✓ Позивач має намір захистити порушені на його думку його корпоративні права як акціонера ПрАТ внаслідок прийняття оспорюваних рішень, у разі виконання яких він **може бути позбавлений права на ефективний судовий захист**, адже здійснення державним реєстратором на підставі цих рішень до закінчення розгляду справи нових реєстраційних дій щодо ПрАТ (припинення повноважень та призначення нових осіб до органів управління ПрАТ, вчинення такими органами управлінських функцій, зокрема щодо розпорядження майном відповідача тощо), зумовить неможливість захисту або поновлення позивачем своїх прав в межах одного судового провадження за його позовом без нових звернень до суду, що істотно ускладнить чи взагалі унеможливить поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів.
- ✓ Обрані позивачем заходи забезпечення позову, з урахуванням визначеного предмету позову, відповідають вимогам розумності, адекватності, збалансованості інтересів та вимогам щодо наявності зв'язку між конкретним заходом до забезпечення позову і предметом позовної вимоги та є такими, що спроможні забезпечити ефективний захист або поновлення порушених прав (інтересів) позивача у разі задоволення позову.

Постанова КГС ВС від 12.09.2022 у справі № 911/172/22

Забезпечення позову шляхом зупинення дії наказу Мін'юсту

- ✓ Визначений ч.1 ст.137 ГПКУ (в редакції, чинній з 08.02.2020) вичерпний перелік видів заходів забезпечення позову може доповнюватися виключно за рахунок певних заходів забезпечення позову, прямо передбачених Законами України або міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана ВРУ.
- ✓ Суд дійшов висновку, що у спорі про скасування наказу Мін'юсту, прийнятого за наслідками розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Мін'юсту – щодо реєстраційної дії (відмови у її вчиненні) відповідно як до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань", так і до Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень", **вжиття такого заходу забезпечення позову як зупинення дії наказу Мін'юсту не допускається, оскільки цей захід не належить до вичерпного переліку видів заходів забезпечення позову** згідно із ч.1 ст.137 ГПКУ: прямо не передбачений ні процесуальним законом, ні іншим Законом України (міжнародним договором, згода на обов'язковість яких надана ВРУ), як цього вимагають положення п.10 ч.1 ст.137 ГПКУ.

Постанова об'єднаної палати КГС ВС від 15.07.2022
у справі № 910/4445/21

Забезпечення позову шляхом заборони Мін'юсту вчиняти будь-які дії щодо виконання наказу

- ✓ Врахувавши встановлені судами обставини щодо скасування Наказом Мін'юсту в ЄДРЮОФОПГФ реєстраційної дії щодо кооперативу (внесення змін щодо керівника та змін до складу членів – учасників кооперативу тощо), Суд погоджується з рішенням у частині заборони Мін'юсту (та/або його структурним підрозділам тощо) вчиняти будь-які дії щодо виконання Наказу, у тому числі шляхом заборони Мін'юсту скасовувати реєстраційну дію від 12.02.2021, окрім проведення скасування реєстраційних дій, що здійснюється на підставі рішення суду.

Постанова об'єднаної палати КГС ВС від 15.07.2022
у справі № 910/4445/21

Скасування державної реєстрації юридичної
особи, створеної у процедурі злиття двох
юридичних осіб з порушеннями закону,
які неможливо усунути

Щодо скасування державної реєстрації юридичної особи, створеної у процедурі злиття двох юридичних осіб з порушеннями закону, які неможливо усунути

- ✓ Скасування за судовим рішенням, яке набрало законної сили та не переглядається у цій справі, реєстраційного запису в ЄДР про створення юридичної особи відповідно до чинного на час прийняття рішення суду законодавства про державну реєстрацію **не має наслідком фактичного припинення такої особи**. Рішення про її припинення, зокрема шляхом ліквідації, приймається її учасниками (судом, відповідним державним органом) та є передумовою для проведення процедури ліквідації юридичної особи у порядку, визначеному ст. 111 ЦКУ, ст. 25 Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців”, із подальшим унесенням до ЄДР запису про припинення юридичної особи, зокрема за наслідком спрощеної процедури після 01.07.2004.

Постанова ВП ВС від 20.07.2022 у справі № 806/5244/15

Належний та ефективний спосіб захисту

Щодо належності та ефективності обраного позивачем способу захисту прав

- ✓ Заявлена Банком вимога про визнання протиправними і скасування реєстраційних дій Департаменту щодо скасування у ЄДР записів про припинення ЗАТ та про державну реєстрацію ТДВ порушує права і законні інтереси ЗАТ і ТОВ, спрямована на спростування дій державного реєстратора з виконання судового рішення, а тому таку вимогу **не можна вважати добросовісним способом захисту позивачем своїх прав та інтересів**. Також ЗАТ і ТОВ не залучалися до участі у цій справі як відповідачі, в той час як відновлення ТДВ мало б наслідком припинення цих юридичних осіб як засновників.
- ✓ ВП ВС вважає, що така вимога **є неефективним способом захисту** прав особи, яка є іпотекодержателем, оскільки не дозволяє цій особі реалізувати свої права щодо предмета іпотеки. Отже, позов заявлено **до неналежного відповідача** – Департаменту, який не володіє предметом іпотеки.
- ✓ У справі, що переглядається, задоволення вимог Банку про скасування реєстраційних дій щодо внесення до ЄДР записів про скасування державної реєстрації ТДВ і відновлення ЗАТ, яке було припинено внаслідок його незаконної реорганізації, не приведе до захисту майнових прав Банку як кредитора – іпотекодержателя майна юридичної особи, створеної з порушенням закону. Відтак ці вимоги **не є ефективним способом захисту прав Банку** в розумінні ст. 13 Конвенції, вони потребуватимуть вжиття додаткових засобів захисту.

Постанова ВП ВС від 20.07.2022 у справі № 806/5244/15

Щодо належності та ефективності обраного позивачем способу захисту прав

- ✓ Позивачка стверджує, що вона має грошові вимоги до ТОВ, однак порушення порядку ліквідації товариства, зокрема щодо недотримання строків, встановлених ст. 105 ЦКУ, позбавило її можливості заявити свої вимоги до цієї юридичної особи. Отже, права позивачки були порушені саме ліквідацією ТОВ, здійсненою неналежним чином, і відновлення цих прав можливе лише **шляхом відміни державної реєстрації припинення цієї юридичної особи**, оскільки лише після цього вона зможе заявити свої кредиторські вимоги, звернувшись до юридичної особи в порядку ст. 105 ЦКУ. Якщо вартість майна юридичної особи є недостатньою для задоволення вимог кредиторів, юридична особа здійснює всі необхідні дії, встановлені законом про відновлення платоспроможності або визнання банкрутом (ч. 3 ст. 110 ЦКУ).
- ✓ Наявність запису про припинення юридичної особи не виключає, що будь-який з її кредиторів може звернутися з позовною вимогою про відміну державної реєстрації припинення юридичної особи. Процедура ліквідації юридичної особи може вважатися такою, що не була здійснена належним чином, зокрема якщо її було здійснено на підставі рішення про ліквідацію, прийнятого особами, які не мали повноважень його ухвалювати, на підставі сфальшованих документів, якщо у процедурі ліквідації не було відчужено все майно юридичної особи тощо.

Постанова ВП ВС від 16.11.2022 у справі № 911/3135/20

